

SLOVENSKA ZEMLJA

Glasilo slovenskega kmečko-delavskega ljudstva

Leto II.

Izhaja 15. in zadnjega v mesecu. — Uredništvo in uprava: Ljubljana, Trnovski pristan 14/I. — Tisk J. Blasnik na tiskarna in litografija, d. d. v Ljubljani. Odgovoren: L. Mikuš. — Kdor želi, da mu neobjavljen rokopis vrnemo, naj priloži znamke za poštino. — Naročnina mesečno Din 3.—, četrtletno Din 9.—, celoletno Din 36.—. — Za Ameriko Dolar 1'50 na leto. — Čekovni račun št. 16782. — Plača se lahko tudi v nerabljenih poštinih znamkah. — Oglasi po dogovoru. — Za konsorcij: Izdajatelj in urednik Pavel Kreutzer v Ljubljani, Trnovski pristan 14.

Štev. 10.

Lr.: Pomen in naloge gospodarske „Sloge“

Resnico jim povejte!
„Slovenski gospodar“
z dne 6. maja 1936.

Nasprotniki in tudi nekateri somišljeniki nimajo pravega pojma o gospodarski zadrugi „Sloga“. Njim je namenjen tale sestavek. Prvo, kar je treba povedati, je dejstvo, da imamo tri gospodarske organizacije kmečkega ljudstva: poleg „Kmetijske družbe“ in „Kmečke zveze“ se je ustanovila „Sloga“ kot gospodarska zadruga slovenskih kmetov in delavcev. „Kmetijsko družbo“ vodijo danes Pucljevci, „Kmečko zvezo“ Koroščevci, a „Sloga“ somišljeniki „Slovenske zemlje“. Povsod so kmetje in nastaja vprašanje: Ali za skupne koristi ni mogoča skupnost med njimi? Mogoča in potrebna je, kjer je dovolj uvidevnosti in družnosti. Zato je „Sloga“ vabila k sodelovanju „Kmečko zvezo“, a ta se doslej ni odzvala vabilu, ampak se zasebno izjavila, naj vsi kar pristopijo k njej, pa bo skupnost tukaj. Enotna organizacija bi mogla združiti ob danem položaju vse kmete samo z zakonom. Dokler tega ni, a je trdost življenja vendar za vse enaka, bi človek mislil, da je mogoča in potrebna skupnost v obliki sodelovanja tam, kjer gre za iste gospodarske koristi.

In kakšne so te gospodarske koristi? Za sedaj so to dnevne potrebe kmečkega stanu, ki je od njih odvisno znosnejše življenje: dviganje cen različnim kmečkim pridelkom, kakor živini in kar je ž njo v zvezi, perutnini, lesu, sadju, vinu itd; dalje odprava ali znižanje mestnih davščin za uvoz ali donos kmečkih pridelkov na trg; zvišanje dnin za kmečko delo. In glede tega moram zavrniti, oziroma popraviti dvoje napačnih trditve „Slovenskega gospodarja“ z dne 6. maja t. l. v sestavku „Resnico jim povejte!“ češ da je vse organizirala pri nas glavno „Kmečka zveza“ in da to ni hrvatska pridobitev, nasprotno da so prav Hrvatje tisti, ki tlačijo ceno naši živini in našem vinu, ko uvažajo in gonijo k nam manjvredne buše in manjvredno vino.

Na to ugotavljam dejstvo, da se je predsednik „Kmečke zveze“ najprej poučil v Zagrebu o tej najnovejši akciji, preden jo je začel doma. Pri nas je pri vsaki priliki le preveč bahavosti, ko se vsak lovi za zaslugami, a ne, da bi drugemu priznal, kar mu gre, ter sam sodeloval mirno in solidno. Hrvatske živine ne gonijo k nam kmetje, kakor je ne slovenski na Hrvatsko, ampak mešetarji in prekupci, ki jim velja boj hrvatskega in slovenskega kmeta, organiziranega v „Slogi“. In glede tujega vina v Sloveniji pravim, da je njegova poplava posledek naše doslejšnje malomarnosti, ker tudi tukaj velja resnica, da tujih vin ne uvažajo k nam kmet,

ampak trgovec in posredovalec razen dalmatinskih vinogradnikov, ki prodajajo sami svoja vina pri nas. Zakaj se ni doslej organizirala zaščita domače produkcije, ki je bila v nevarnosti, še preden je nastopila „Sloga“? Drugo je vprašanje: Ali so omenjene tri gospodarske organizacije kmečkega stanu enotne v načelnih smernicah?

Boj za ugodnejše cene kmečkim pridelkom velja samo za tiste, ki morejo nekaj prodajati. Kaj pa je s tistimi kmečkimi plastmi, ki imajo malo ali ki nimajo ničesar za prodaj, ampak morajo skoraj vse kupovati: mali kmetje, kočarji, kmečki delavci? V Sloveniji je $\frac{2}{3}$ posestnikov, ki imajo manj kot 5 ha zemlje, a skoraj $\frac{1}{3}$ površine je v rokah 203 veleposestnikov (dr. Janže Novak v „Sodobnosti“ 1933., str. 435). In ako navedem določen primer iz Haloz, kjer imajo n. pr. v občini Gorca tujci (iz Avstrije) povprečno skoraj petkrat toliko zemlje kot posestniki domačini: 15'65 ha proti 3'79 ha; Ptujčani skoraj trikrat toliko: 10'20 ha proti 3'79 ha, a posestniki iz Hrvatske skoraj dva krat toliko: 6'97 ha proti 3'79 ha (dr. Fr. Žgeč v „Sodobnosti“, 1935., str. 25), potem se vidi iz tega povprečno posestno stanje kmetiča v tem delu Slovenije, ki pa tudi drugod v celoti ni boljše.

Nastaja vprašanje: Ali je trajno izboljšanje gospodarskega stanja teh kmečkih slojev mogoče brez družbene preosnove in ali ni potrebna preureditev lastniških razmer, da dobe nekateri sploh zemljo, a drugi zopet več zemlje? Brez te osnovne izvedbe je vse delo polovičarsko. Na drugi strani pa je velika ovira uspešnemu gospodarstvu slovenskega kmeta njegova razbitost in osamelost, da se ukvarja vsak zase z nezadostnimi obdelovalnimi in izmenjalnimi sredstvi brez zveze z drugimi. Pobijati razkosanost zemljišč in sebičnost posameznikov, ki jo goji in pospešuje današnja zakonodaja v duhu pretirane in zato škodljive gospodarske svobode, to je vzporedna naloga, ki nas čaka.

„Sloga“ ima namen, da vzgaja kmečko-delavsko ljudstvo za skupnost gospodarskega delovanja, (§ 2., c), za pomoč pri nakupu in prodaji (§ 2., č) ter pri ustanavljanju in izboljševanju gospodarskih podjetij na zadrugi podlagi (§ 2., e). Izključen je vsak lov za dobičkom in špekulacija, ker zadruga nima opraviti z denarnimi posli, ampak samo posreduje in se vse njeno prizadevanje naslanja na samostojnost prizadetih. Ako naj kdaj kmet in delavec prevzameta vodstvo družbe v državi, morata biti za to usposobljena: delavec po strokovnih organizacijah, kmet po zadrugi, ki so v njegovih rokah, da izločujejo posredništvo, ker živi

od tujega dela. Kdor se ni učil, tudi ne zna.

Dve pomembni misli je glede kmečkega stanu podal že pokojni Krek leta 1895. v „Socialnem načrtu slovenskih delovnih stanov“ („Glasnik“, I 1894-95), številka 24, oziroma „Slovenec“, 1895., številka 235): 1. prepoved kopičenja zemljišč v velika posestva po zasebnikih, množitev občinskih posestev in ustanovitev stalnih kmečkih domov, ki so dedni in se ne smejo razkosavati; 2. zakonita uvedba kmečkih zadrug s potrebno samoupravo, ki določajo obseg stalnih domov, kupujejo posestva za nove stalne domove, skupno izboljšujejo zemljo, skupno prodajajo in kupujejo zadrugne pridelke in obdelovalne potrebščine, imajo svoje kreditne zavode, pri katerih je edino dovoljena obremenitev zemljišč, zakonito razsojajo v prvi stopnji prepire o lastnini in posesti, opravljajo za svoje ude notarske posle.

V tem Krekovem načrtu je bila dana osnova za daljnje prizadevanje. Ali je bil pri nas v kmečki politiki vedno in povsod razvoj dela usmerjen v ta namen? Ne; saj so n. pr. Kreku 1909. l. kmetje preprečili shodko je zagovarjal zavarovanje za starost in onemoglost kmečkega ljudstva! „Sloga“ izhaja iz slovenskih razmer. Njena naloga je v sedanjosti: skupno prizadevanje za izboljšanje dnevnih gospodarskih prilik; v bodočnosti: izprememba

družbenega stanja za načrtno, skupno delo, ki pa upošteva osebnost posameznika. S tega stališča se vidi vsa kratkovidnost in površnost trditve „Slovenskega gospodarja“ v omenjenem sestavku, češ da gre za bodoče državnozbornske volitve, a ne za višje cene naši živini in našem vinu. Razumem, da je slovenski kmet nezaupen, ker je bil doslej tolikokrat varan; priznam, da se marsikdo vriva v naše gibanje iz sebičnih vzrokov, ko mu je poslanski položaj osebni namen, a ne skupno sredstvo za doseg določenega programa. Odklanjati pa moram že tolikokrat ovrženi očitki, ki ga namiguje tudi „Slovenski gospodar“, kakor bi bili tisti kmetje, ki so somišljeniki „Slovenske zemlje“, privesek „političnemu mačkovstvu“! Ali pri nas ni mogoča načelna obravnava javnih vprašanj? In ali v resnici ne moremo spoznati, kaj je namen opozicije, ki jo vodi dr. Maček, in kakšno je v njej medsebojno razmerje Slovencev, Hrvatov in Srbov, ki izhaja iz njenega programa? O, vse to bi lahko vedeli; toda zaslepljenost kali jasen pogled. Politični zakoni, ki so jih ustvarili nasprotniki naše državljske in narodne svobode, prihajajo prav njim, ki so bili poklicani, da jih razveljavijo. Svoboda bi takoj razčistila težko ozračje, ki nas tlačijo k tlom, da si ne pogledamo v obraz odkrito, kakor se spodobi človeku. Kako dolgo še?

Jože Slak:

Beseda o našem zadružništvu

V okrožnicah, ki jih pošiljajo razni zadružni voditelji, beremo: „Križa je zajela tudi zadružništvo!“ Zadružni voditelji govore o krizi kakor o potresu, poplavi ali drugi elementarni nezgodi, kakršnih ni mogoče napovedati, pa tudi ne preprečiti. Da je križa res zajela zadružništvo, vidimo, ker je zadružni kapital izgubil, ker konsume zapirajo in ker je od mnogih gospodarskih zadrug ostala le še gola firma. Povejmo pa tudi kar po pravici: slovensko zadružništvo je z ostalim gospodarstvom vred v krizi, ker je bilo preveč kapitalistično. Zadruga niso služile malemu človeku, temveč so se natanko kakor zasebni podjetnik pehale za dobiček.

V dr. Krekovi dobi pred vojno so se ustanovljale predvsem gospodarske zadruga (živinorejske, mlekarške, strojne, kmetijsko-nabavne itd.), ki so imele namen kmetu res pomagati. Tudi kapital, ki so ga zbrale kmečke denarne zadruga, je od začetka koristil kmetu in obrtniku. Denar, ki je izviral iz dela, je torej vsaj od začetka služil izboljšanju delovnih pogojev. Vse to pa ni dolgo trajalo. Zlasti po vojni so v slovenskem zadružništvu prevladale kreditne (denarne) zadruga, ki so pridigale samo varčevanje. Tako kmet ni mislil več na izboljšanje hlevov in svi-

njakov, ampak zgolj na hranilne knjižice in obresti, kakor da bi mogel postati rentnik. Voditelji zadružništva so pa na zadruga pritiskali, naj nalagajo denar pri kreditnih centralah, ki so se bavile z bančnimi kupčijami. Ker naši ljudje preradi ubogajo, so tako postale naše „rajfajz-novke“ le nekake drobne bančne podružnice, ki so izsesavale iz ljudstva denar. Same so bile pri kreditiranju malenkostne, centrale pa marsikdaj od sile radodarne. Tako se je zgodilo, da se je z denarjem slovenskega delovnega ljudstva okoristila nekatera tuja ali celo napačna industrija, njegove gospodarske produktivne in konsumne zadruga so se morale pa zadolževati pri zasebnih kapitalistih. Tako so prav za prav denarne zadruga izpodkopavale tla gospodarskim zadrugam, kar se je moglo zgoditi le, ker v slovenskem zadružništvu ni bilo nič več zadružnega duha. Lahko trdimo, da je bilo slovensko zadružništvo že prej v krizi, kakor so se začela pri nas pojavljati znamenja splošne gospodarske krize. To je bila notranja kriza slovenskega zadružništva, ki se je kazala v pojemanju pravega zadružnega dela in duha, odmiranju gospodarskih (nekreditnih) zadrug, v nezanimanju ljudstva za zadruga, v ustvar-

janju „žlaht“ v zadrugah in v birokratizmu, zaradi katerega so se čutili zadružni delavci odgovorne le navzgor in ne več navzdol.

Zató nimajo prav tisti, ki razglajajo: „Zaradi gospodarske krize, ki je zajela ves svet in vse narode, je tudi slovensko zadružništvo v krizi“. Resnica je namreč ta, da bi moralo biti ravno zadružništvo jez proti krizi in pošteno bi bilo, če bi voditelji slovenskega zadružništva odkrito rekli: „Vodili smo napačno zadružno-gospodarsko politiko. Sicer nismo mislili nepošteno; toda mislili smo preveč kapitalistično in smo zato koncentrirali zadružni kapital. Pred slovenskim kmetom, delavcem in obrtnikom smo krivi in zato gremo. Delovno ljudstvo naj vzame samo v roke svoje gospodarstvo, da popravi, kar smo mi zagrešili.“ Tako bi morali reči, ne pa držati pred seboj dr. Janeza Ev. Kreka kot ščit zoper očitke, ki so jih zaslužili.

Slovensko delovno ljudstvo se mora pa zavedati, da iz razvalin dosedanjega zadružništva ni mogoče več dosti rešiti. Treba je oživiti pra-

vega zadružnega duha. Kmet, delavec in obrtnik morata sama v demokratičnem duhu voditi svoje zadruge ter ustanavljati le take zadruge, ki so nam res potrebne, a te zadruge, naj ne služijo posameznikom, temveč vsemu narodu. Naj se nihče ne izgovarja na krizo, ker vse, kar smo prej zamudili narediti z denarjem, bo treba sedaj narediti brez denarja: z delom, požrtvovalnostjo in pravo zadružno mislijo.

Če je šel prej zadružni denar v banke ter so nakup in prodajo kmečkih pridelkov obvladovali prekupci, moramo zdaj uvesti blagovno zamenjavo ter se trdno držati načela: ljudski denar ljudstvu. Novo slovensko zadružništvo mora biti demokratično in svobodno, a v vodstvu ne sme imeti prve besede razna posvetna in duhovska gospoda. Zadrugarji se morajo za svoje zadruge brigati: kmet za kmečke, delavec za delavske in obrtnik za obrtniške. Vse pa naj gledajo, kako si bodo med seboj brez okorelega centralizma pomagale ter koristile vsemu slovenskemu delovnemu ljudstvu.

Domača politika

Osebnostna vest. Dne 10. junija praznuje šestdesetletnico rojstva gospod dr. Vekoslav Kukovec, odvetnik v Mariboru. Kot politik je izšel iz slovenskih vrst spodnještajerskih mest in trgov, ki jih je zastopal tudi v graškem deželnem zboru. Pozneje je bil vidni predstavnik jugoslovanske demokratske stranke, njen poverjenik v prvi naši narodni vladi za Slovenijo in minister v belgrajski vladi. Spoznavši nezdružljivost vidovdanske ustave, se je potem pridružil slovenskemu kmečkemu gibanju, ki deluje v zvezi s Hrvati za izpremembo državnega ustroja. Literarno se je bavil posebno z narodno gospodarskimi vprašanji.

Uredništvo „Slovenske zemlje“ mu želi še mnogo zdravih let v korist slovenskemu kmečko-delavskemu gibanju in s tem narodno-družbeni osamosvojitvi Slovencev.

Lepo zborovanje v Dubravi. Dne 17. t. m. je bilo v Dubravi pri Zavrču ob slovensko hrvaški meji lepo zborovanje našega kmečko-delavskega gibanja. Ceste od Ormoža, Bolfenka, Središča, Velike Nedelje v Zavrč so bile polne kmečkih množic, ki so hitele z godbami in zastavami na svoje zborovanje, da izpovedo odločno voljo kmečko-delavske zavesti. Na trgu v Dubravi se je zbralo vsaj pet tisoč ljudi — zavednih slovenskih kmetov in delavcev, katerim so se pridružili tudi domačini — Hrvati. Govorili so izmenoma Slovenci in Hrvati. Odposlanec dr. Mačka, g. profesor Tomašič je obširno razložil današnji politični položaj in v imenu dr. Mačka pozival na brezpogojno disciplino v slovenskem kmečko-delavskem gibanju. Govorili so še gg. dr. Odič, poslanec iz Čakovca, Antolič, poslanec iz Ivanca, Svoboda in Mrzljak iz Varaždina in drugi. Izmed Slovencev so govorili g. dr. Dobovišek, narodni poslanec iz Celja, in podpredsednik mariborskega predstavništva, Vindiš, kmet iz Haloz, Stane Lubienski, kmet iz Jarenine in tajnik mariborskega predstavništva, ter v imenu akademske mladine gg. Kreft, Kerenčič in Ban. Zborovanje je vodil g. Dolanski star., kmetovalec iz Vinice. Zborovanje je poteklo v najlepšem redu in se je ljudstvo po zborovanju mirno razšlo.

Potrebno pojasnilo. Izšla je 1. številka „Stare pravde“, tednika za slovenska vprašanja, ki ga urejuje gospod dr. Joža Vilfan, a konzorcij predstavlja gospod Stane Vidmar. List se poteguje za tako imenovano „slovensko fronto“ v združenih opozicijah.

Mi bi bili po dolžnosti poročevalcev brez opazke zaznamovali izhajanje novega opozicijskega lista, če ne bi bil v sestavku „Kdo smo“ nekdo v zvezi z nekim „Slovenčevim“ sestavkom zapisal med drugimi tudi to, da imajo „nekateri monopol na

politiko dr. Mačka med Slovenci“ itd. Zato se čutimo primorane, da že takoj od početka podamo o tem pojasnilo, ker menda pravilno domnevamo, da je pisec mislil naše gibanje, in ker imamo jasnost pojmov za glavni pogoj vsaki pravi ljudski politik.

Tednik za slovensko vprašanje imamo prav za prav že od 1932. leta naprej. To je „Slovenija“, ki tudi snuje slovensko skupnost. Razložek med njo in „Stara pravda“ je v tem, da se ta izdaja za del združene opozicije, medtem ko je „Slovenija teoretično glasilo za slovenske koristi. Združena opozicija je bila politična oblika za volitve dne 5. maja lanskega leta, a ni to nobena stalna organizacija, čeprav se prečanska opozicija dr. Mačka razgovarja s srbijskimi politiki, s katerimi je lani sodelovala. Stalna opozicijska organizacija od 1927. leta dalje je za prečanske kraje „Kmečko-demokratska koalicija“, ki jo vodi dr. Maček.

Gotovo je pravilna trditev pisca v „Stari pravdi“, da nima nihče monopola v politiki; zato je tudi napačno govoriti o kakšnem „monopolu dr. Mačkove politike“ med Slovenci. Somišljeniki sedanje „Stare pravde“ so se pogajali z začetniki „Mačkove politike“ v Sloveniji, a niso sprejeli predlaganih pogojev in ostali izven tega okvira. Dne 19. decembra 1935. leta so dobili končne predloge: 1. priznanje političnega vodstva dr. Mačka; 2. priznanje „Slovenske zemlje“ z obstoječim uredništvom in upravnim, ki bi se mogla sporazumno razširiti; 3. vsaka pogajajoča se skupina (takratni „Bojevniki“ in „Ljudska pravica“) pošlje v tedanji konzorcij, ki je štel deset udov (kmetov in nekmetov), po štiri ude, ki niso kmetje (drugi naj bi bili v posameznih okrajih kmetje in delavci); 4. v ljubljanskem volilnem okrožju določita pogajajoči se skupini „Bojevniki“ in „Ljudske pravice“ zaupnike v štirih okrajih, v mariborskem pa v šestih (za sedmega se določijo sporazumno).

To so bile takrat sporne točke. Do določenega roka (24. decembra) ni bilo nobene odgovora, kar je bil tudi odgovor svoje vrste; zato smo šli svojo pot. Somišljeniki sedanje „Stare pravde“ so odklonili v „Celjskem dogovoru“ poznejši dodatek o Mačkovem vodstvu in hoteli enakost v konzorciju (pariteto); mi pa smo stali na stališču, da morajo tisti, ki se žele pridružiti neki že določeni organizaciji, najprej priznati njeno bistvenost. Skratka: odklonili smo skok v temo. Tako in zato je nastal sedanji naš „monopol“... Lr.

Širite „Slovensko zemljo“

Vprašanje židovstva na Hrvaškem. Glede židovstva na Hrvaškem, o katerem je podal dr. Maček izjavo, da „H. S. S. ne sodi ljudi po rojstvu in veri, ampak po poštenju in človečnosti“, je napisal „Pohod“ z dne 1. maja t. l. poročilo, kjer dr. Mačku zamerja, češ da ni na strani „krvavo potrebne protizidovske akcije“. Nihče se ne more čuditi „Pohodu“: saj je bil po njegovih besedah v isti številki (v sestavku: Cerkev in nacionalizem) Hitler-Mussolinijev prihod nujno potreben; saj moremo po „Pohodovem“ mnenju Hitlerju le čestitati, da je udaril po Židih in napravil iz njih „državljane drugega reda“, v čemer „bo slej ali prej morala tudi Jugoslavija slediti njegovemu primeru“!

V vprašanju židovstva je treba razločevati dvoje: rasno (plemensko) in gospodarsko stran. Prvo odklanjamo, ker ni med omikanimi narodi „čistih“, t. j. nemešanih ras; te so kvečjemu kje med pravimi „divjaki“, ki žive ločeno od drugih ljudi sami med seboj. Poleg tega ne vidimo konca, ako začnemo s tem; saj Hitlerjevci odklanjajo prav s stališča rase tudi Slovane kot manjvredne narode, ki bi jim morala gospodovati „čista“ nordijska, t. j. germanška, nemška rasa. Lahko si vsak misli zaključek, kam to vodi: v prvotno divjaštvo, v boj vseh proti vsem, ko ni splošno priznanega sodnika, ki bi pravilno ločil „čiste“ od „nečistih“. Opirajo se na stečaj vrata golemu nasilju, kar tudi dejansko je fašizem, ki kakor nemški načelnja, povečuje in uveljavlja vprašanje rase. Iz tega sledi, da ima dr. Maček prav, ako s človečnosti stališča odklanja rasno pojmovanje židovstva.

Nekaj drugega je pri tem gospodarsko vprašanje, kjer pa načelno ne bi smeli sklepati, da je židovstvo sama nepoštenost in izkoriščanje, a krščanstvo golo poštenje in ljubezen do bližnjega. Res je, da imajo Srbi svojo „čaršijo“, Hrvati svoje „Žide“, a mi Slovenci — no recimo tako — svoje „kristjane“, med katerimi ni bistvenega razločka, ampak samo v stopnji jakosti in številčnosti, oziroma v načinu. Boj proti izkoriščanju se mora vršiti splošno in ne sme zadevati enih, drugih pa ne, ampak vsakega po zaslужenju. In prav dr. Maček je tisti, ki je z ustanovitvijo gospodarske „Sloge“ pokazal hrvatskim kmetom pot do samopomoči proti izkoriščanju židovskih kakor seveda tudi krščanskih mešetarjev ter prekupčevalcev, ne da bi se rabila fizična sila. Kako more potem trditi „Pohod“, da je dr. Mačku bolj pri srcu skrb za varnost Židov kakor „krvnih bratov“? Kadar zmaga na vsej črti hrvatski kmet, tedaj bo konec tistega nevšečnega in nezaželjenega „židovstva“, kakor na Slovenskem ob zmagi slovenskih kmetov in delavcev tistega „krščanstva“, ki se redi pri neukih in nezavednih ljudeh od nacionalizma.

Volk menja dlako, a narave ne. „Jugoslovanska nacionalna stranka“ ali s kratico JNS je poslala v svet razglas (glej „Jutro“ z dne 12. maja t. l.), kjer si šteje med drugim v zaslugo, da je izdala zakon o občinah, izvedla volitve v kmečke občine in pripravila načrt zakona za banovinske samouprave.

Vsi vemo, kakšen je ta volilni red za kmečke občine z javnim glasovanjem in kako so se vršile občinske volitve 1933. leta! In banovinske samouprave? Naprej in naprej se nam obetajo, a nikdar jih ni. JNS nam odpira sedaj pogled v svoj politični program glede tega: decentralizacija do skrajne meje, „pri čemer se imajo centralni oblasti pridržati le tisti posli, brez katerih državna celota ne more živeti.“ Glejte, to je skoraj federacija, čeprav je stranka proti njej! Seveda poznamo JNS po njenem delu, ko je bila na vladi, kako je decentralizirala. V opoziciji pač obetajo zlate gradove.

In pri reševanju hrvatskega vprašanja prvi razglas, da je bila stranka in je vedno pripravljena za sodelovanje v okviru „na-

rodne in državnega edinstva“ ter na osnovi „popolne enakopravnosti vseh delov naroda“. Vprašamo samo: Kako to, da je JNS podpirala in vedno podpira vse tiste pretepaške organizacije, ki prav nič ne kažejo „bratovske ljubezni, medsebojnega spoštovanja“, s katerima bi se dala odstraniti „ta težka narodna skrb“, t. j. nezadovoljnost Hrvatov in drugih?

Ali ni dalje v posmeh dognani resnici trditev razglaša, da je JNS razvijala in vodila vse delo in ves boj „izključno na legalni podlagi“? Sedaj, ko je odstranjena od vlade, se poteguje za svobodo tiska, zborovanja in združevanja ter za tajno volilno pravico v skupščino, v banovinske svete in občinske odbore. Kje pa je bila „v duhu svojega programa“ s temi terjatvami takrat, ko je imela vso državno moč v roki? Zakaj je bil duh njenega programa tiste čase popolnoma drugačen? In vendar se obenem ponaša z njim!

Današnja načela JNS: zdrava demokracija, stvarna enakost s širokimi samoupravami in socialna pravica za malega človeka so prazne besede, vaba za lahkomišelnje ljudi; zakaj preveč svež je še spomin na njeno vlado, ki jo označi zgodovina kot črno dobo v državnem razvoju Jugoslavije.

„Stara pravda“ z dne 21. maja t. l. prinaša v svoji prvi številki izvleček iz našega sestavka „Boj za svobodo in demokracijo“ z dne 15. t. m. Ugotavljamo resnici na ljubo, da sestavka ni spisal g. dr. Vekoslav Kukovec, kakor navaja imenovani list, ampak neki drug naš sodelavec.

Iz Bizeljskega so nam pisali, da je tam neka občina dala dne 17. t. m. razglasiti, da mora vsak, ki je naročen na „Slovensko zemljo“, list izročiti orožnikom, oziroma občinski upravi, sicer bo baje kaznovan.

Ker taka odredba nima zakonite podlage, pozivamo vse somišljenike, ki so imeli zaradi našega lista kakšne sitnosti, naj nam natančno sporoče vse okolnosti, zlasti pa imena samovoljnih ukazovalcev in njih podreptnikov, da storimo brez odlašanja, kar je treba.

Hrvatske in slovenske zastave

Ob poročanju o shodu v Dubravi pri Zavrčah (imeni pišemo po Pletteršniku) je pisal „Slovenec“, da se je edina slovenska zastava morala odstraniti, ker je bil sicer posestnik v nevarnosti, da mu vse razbijejo. Dogodek se nam je pojasnil takole:

Kakor so pred kratkim v Čakovcu ugovarjali, da je občina Štrigova prišla k ljutomerski sodni upravi, tako so v Dubravi z razobešenjem hrvatskih zastav nastopili za to, da ostane kraj pri varaždinskem okrajnem glavarstvu, a ne, da bi prišel pod ptujske Zavrče. Samó en hišni posestnik je bil proti temu in s tem izzval nejevoljo ostalega složnega prebivalstva.

Ako je to pojasnilo točno, potem moramo reči, da je treba upoštevati voljo večine prebivalstva, a da na drugi strani tudi manjšina ne bi smela biti preganjana, ako javno na dovoljen način kaže svojo voljo. Edino to je demokracija, ker sicer zapademo nasilnemu nacionalizmu. Na dosedanjih hrvatsko-slovenskih shodih v Lisičnem in Jurovem brodu so plapolale obojne zastave brez vsakega zadržka in bi bilo žalostno, ako bi se to ne godilo tudi naprej takó. To je naše načelno stališče, ki bi bilo tem bolj upravičeno, ako prizadeti posestnik recimo ni imel nobene političnega namena, ampak je samó hotel pokazati svojo slovensko narodnost, česar pa ne vemo.

Gospodarski vestnik

Prepovedana zborovanja „Sloge“. Za dne 10. t. m. je načelstvo zadruga prijavi javna zborovanja „Sloge“ v Beltincih v Prekmurju in v Dravogradu. Za dne 10. maja pa v Ljutomeru, Podzemlju pri Metliki, v Metliki in na Suhorju pri Metliki. Vsa napovedana zborovanja je oblast prepovedala na osnovi določil § 25 zakona o društvih, shodih in posvetih iz razlogov javne varnosti in reda. Pripominjamo, da so vsa doseđanja zborovanja potekla v najlepšem redu in mirno, tako da navzoči zastopniki oblasti niso imeli nikjer povoda uporabiti določbe navedenega zakona. Načelstvo je vložilo pritožbo na kraljevsko bansko upravo.

Zaupnike „Sloge“ opozarjamo, da pošiljajo vse dopise in denarna nakazila za zadruga „Sloga“ na naslov: „Sloga“ kmečko-delavska zadruga z. o. z. v Ljubljani, Trnovski pristan 14-I.

Ovire pri združnem delu. Zaupniki iz raznih krajev nam sporočajo, da jih orožništvo ovira pri njih združnem delovanju. Zato prosimo, da nam sporoče, kdaj, kje in od koga so bili preganjani, da storimo potrebne korake. Zadruga slovenskih kmetov in delavcev „Sloga“ je v redu registrirana in ima vsak zaupnik ne samo dolžnost, ampak tudi pravico, da nabira ude, daje navodila, ki jih prejme od načelstva in ljudem razlaga pomen in namen zadruga.

Seznami udov: Nekateri zaupniki nam pošiljajo še ne čisto do kraja popisane seznane udov. Vpišejo v seznam pet ali šest udov ter nam ga potem s pristopnicami in denarjem vred pošljejo. Zato prosimo zaupnike, naj nam ne pošiljajo seznamov prej, dokler ni vpisanih toliko udov, kolikor jih na seznam lahko vpišejo. Pristopne izjave in denar nam lahko pošiljajo na vsakih štiri najst dni, seznane naj nam pa vrnejo šele takrat, kadar bodo tiskovine izpolnjene, ker se sicer porabi preveč tiskovin. Edino v primeru, če ni upanja, da bi mogli pridobiti še kakega novega uda, naj nam pošljejo tudi seznane prej, preden so do kraja popisani. Ne pozabijo pa naj vpisati na desni rob vsake pristopne izjave svoje ime in številko seznama udov, da bo imela pisarna boljši pregled.

Zadruga gospoda Ljotiča. Belgradski list „Politika“ z dne 9. maja prinaša poročilo o zborovanju „Zveze sadjarskih zadrug“, katero je osnoval in vodi g. Ljotič, predsednik politične stranke „Zbor“. Zborovanje je tudi sam osebn vodil. List omenja, da se je v kratkem poročilo o delovanju teh zadrug omenilo tudi to, da je bilo en milijon izgube. Dalje se omenja, da so poskušale zadruga trgovati z vinom; toda v „zadrugnih kletih“ je bila izguba, ker so bili režijski stroški preveliki. Poročilo zveze so zadrugarji sprejeli „brez kritike“. Nekaj zadrugarji so celo zvezi izrazili zahvalo in jo pozvali, naj še naprej tako dela. Nazadnje so še sklenili, naj zveza v tekočem letu najame dvajset milijonov dinarjev posojila.

Človek se čudi, ko to bere. Člani takih zadrug po navadi niso bogati ljudje. Za kmeta sadjarja je sto dinarjev že vsota, ki nekaj šteje. A tukaj milijon izgube kakor da ni nič, potem pa še sklep, da najamejo

dvajset milijonov posojila. Kdo jim jih posodi in kdo bo porok za posojilo, o tem ne pišejo; toda v sedanjem času si kmet premisli, preden vzame nase kakšno poroštvo. Iz vsega tega moremo zaključiti, da so ti zadrugarji dobro vedeli, da izgube en milijon dinarjev ne plačajo sami in tudi za tistih dvajset milijonov ne jamčijo. Vprašanje je torej: Kdo je plačal doseđanje izgube, kdo da posojilo in kdo bo porok za novo posojilo? To je uganka. Sicer pa uganke enakih vrst najdemo skoraj v vsaki številki belgrajskega časopisa, a človek nikdar ne more videti ozadja. Vemo samo eno: g. Ljotič je vodja „Zbora“.

Odgovor „Domoljuba“. „Domoljuba“ boli, da je sklicala „Sloga“ dne 3. t. m. javni sestanek v Adlešičih, kjer je glavni govornik po pravici povedal, da v združništvu, kakršno smo Slovenci dosihmal poznali, ni niti trohice pravega združnega duha in zato naše doseđanje združništvo delovnemu ljudstvu tudi skoraj nič koristilo ni. Če bi „Domoljub“ stvarno odgovarjal na trditev, ki se mu zdi krivična, bi človek nič ne rekel. Ali na koncu dopisa kliče oznanjevalcem evangelija „Sloge“: „Kjer je nasilje, ne more biti sloge. Pusti sosedu prosto voljo in ne goni ga iz hiše na shod s pritiskom: Vsa vas gre, kaj ne pojdeš še ti? Zase zahtevajo svobodo, da lahko blatijo vse, kar jim pride pod roke. A za druge ne poznajo svobode. To ste se dobro naučili od tistih, ki so vas pri zadnjih volitvah čakali s puškami, a sedaj lezejo v vaše slogaške vrste.“ — To se bere skoraj tako smešno, kakor basen o ovci, ki je volku vodo kalila.

Ne mislim braniti govornika, ki je v Adlešičih razlagal program zadruga „Sloge“, ker se bo že sam oglasil, če se mu bo zdelo vredno. Na vsak način bi pa k besedam „Domoljubovega“ dopisnika dodal nekaj stvarnih ugotovitev.

Slovensko združništvo je res zavoženo. To nam izpričuje zadnji občni zbor „Združne zveze“ v Ljubljani in težave „Združne gospodarske banke“ ter dolge vrste raznih združnih hranilnic, posojilnic in konsumov. Dr. Janez Ev. Krek je res hotel, da bi združništvo kmeta reševalo; slovensko združništvo se pa ne more ponasati s tem, da bi ga bilo res rešilo. Saj naš kmet od zadrug niti svojega lastnega denarja ne dobi nazaj in kmetje so se zadolževali pri bankah, ker jim kmečke zadruga niso mogle, niso hotele ali niso znale pomagati. Če bi naše združništvo slonelo res na pravi združni misli, ne bi bilo danes tako pasivno kakor je. Zakupniki dr. Krekovega združništva bi bili kot „zavedni Slovenci“ že zdavnaj lahko napravili slogo na naši zemlji, pa je niso, ker je bila stranka in oblast prvo, a naše združništvo glavno bolj krasnorečje. In kako malo so jim mar koristi delovnega ljudstva, spozna lahko vsak po tem, da so odklonili sleherni sodelovanje z našo zadrugo, čeprav je „Sloga“ zmerom pripravljena sodelovati z drugimi gospodarskimi organizacijami.

Zato slovensko delovno ljudstvo ne more več verjeti bajke o združništvu, ki je kmeta „rešilo“.

B o b.

Dr. Ld.:

Važni problemi v državnem gospodarstvu

(Nadaljevanje.)

Dohodki od raznih davščin so se torej zmanjšali sami od sebe, od drugod ni bilo kaj dobiti in so morali tudi ministri zmanjšati izdatke. Finančni minister Djordjević je vsak mesec v časopisih objavljaj podatke o državnih dohodkih in izdatkih, da bi ljudje videli njegovo varčevanje. Iz teh podatkov smo posneli, da se dohodki neposrednih davkov niso nič zmanjševali, nekateri so celo naraščali. To je razumljivo: n. pr. zemljiški davek je točno odmerjen in ga mora

kmet plačati ne gled na to, kakšna je letina. Silno so se pa krčili dohodki od posrednih davkov, ker ti niso natančno odmerjeni in se ni mogel nihče prisiliti, da kadi dražje cigarete ali porabi več znamk, da se veliko vozi z železnico itd. Čim bolj je padalo splošno narodno blagostanje, tem bolj so se manjšali dohodki iz posrednih davščin. Opazili smo pa pri pregledovanju teh podatkov tudi žalostno dejstvo, da so silno narasli dohodki, izvirajoči iz izterjevanja

starih davčnih zaostankov. Minister je zapovedal, da se morajo nelzproso izterjati vse zastarele in večinoma tudi nepravilne davščine. Lahko si predstavljamo, kako je bil ogorčen obrtnik ali trgovec, ko je dobil plačilni nalog za davke, o katerem je mislil, da mu ga ne bo treba plačati, ker je neutemeljen. Še huje pa je bilo za kmeta, ki je medtem zabredel že takó v največje gospodarske težave in je moral plačati nekaj, na kar sploh ni bil pripravljen. Nekaj časa si je minister res nekoliko tudi s tem krivičnim izterjevanjem pomagal; toda dolgo tako ni šlo in začetni je bilo treba misliti na resno znižanje izdatkov. Kako so se zmanjševali izdatki, nam pokažejo državni proračuni. Osebn izdatki, stroški za uradništvo in upokojence se niso zmanjšali, nasprotno so zmerom naraščali. Zmanjševale so se pa postavke za stvarne potrebe. Država skratka ni hotela ničesar več popravljati, da o kakih novih javnih delih niti ne govorimo. To so imenovali varčevanje. To je bilo tako, kakor če ima kdo strgane čevlje, pa jih ne da popraviti, ampak odloži za prihodnjic in vpiše znesek, ki bi ga bil moral plačati čevljarju, med prihranke. Ali pa če kmet ne popravi svoje strehe, da teče voda skozi

SOMIŠLJENIKI plačujte v redu naročnino

njo in potem misli, da je kaj prihranil. Da bi se prihranilo nekaj tudi pri kurjavi, so določili, da se dela v državnih uradih samo dopoldne, popoldne pa bodo imeli službo samo dežurni uradniki. Toda po ministrstvih imajo centralno kurjavo in zakuriti je bilo treba vse peči ne glede na to, ali je delal v sobi en uradnik ali pa deset. Država ni pri tem prav nič prihranila, zapravili so tem več uradniki, ki so imeli več prostega časa.

Prišli smo torej tako daleč, da se ne da najti noben nov vir dohodkov, ker so že vsi fondii pojedeni, vsi krediti izčrpani, davčna moč državljanov pod ničlo in vse gospodarstvo zanemarjeno. Nasprotno, dnevno se je delala velika škoda, ker država ni popravljala niti tega, kar je bila dolžna vzdrževati. Delalo se je, kakor če bi kmet ne najel žanjic, da mu požanjejo žito in bi žito kar na njivi segnilo, kmet pa bi se še hvalil, koliko je prihranil, ker mu ni bilo treba plačati žanjic. (Dalje prihodnjic.)

PRAVILA

„Sloge“, gospodarske in podporne zadruga slovenskih kmetov in delavcev v Ljubljani, r. z. z. o. z.

(Nadaljevanje.)

IV.

Dolžnosti in pravice udov.

§ 4.

Dolžnosti udov so:

a) da plačajo vsaj en združni delež po Din 10.— ter vpisnino po Din 5.— za prvi združni delež, za vsakega nadaljnjega pa po Din 2.—; poleg tega letno Din 12.— (lahko tudi več) kot letni prispevek za pospeševanje združnih namenov;

b) da jamči za združne obveze še z enkratnim deležem;

c) da širi združno misel, pospešuje združno delovanje, nabira v svojem kraju ude, zbira podpore, volila in darila, da sodeluje pri združnem delu, se ravna po združnih pravilih, sklepah občnih zborov in načelstva ter varuje zadrugo vsake škode.

§ 5.

Združni delež je Din 10.—. Vsak zadrugar ima lahko neomejeno število združnih deležev.

Združni deleži se ne obrestujejo, ostanejo last zadrugarjev ter se ob izstopu ali izključitvi vračajo udu zadruga.

Rok za povračilo združnih deležev je eno leto računano od dneva, ko je postal izstop iz zadruga polnomočen.

Združni deleži jamčijo z vso vrednostjo za obveze zadruga, ki jih ima le-ta iz kateregakoli pravnega naslova nasproti lastnikom združnih deležev.

Združni deleži se ne morejo prenesti na tretje osebe.

§ 6.

Pravice udov so:

a) da uporabljajo vse koristne združne ustanove;

b) da prisostvujejo občnim zborom, stavljajo predloge, glasujejo in se dajo voliti v združne odbore;

c) izključeni udje imajo pravico pritožiti se razsodišču, ki končno veljavno odloča.

Vsak zadrugar ima samo en glas ne glede na število svojih deležev.

V.

Prenehanje členstva.

§ 7.

Členstvo preneha:

a) s prostovoljnim izstopom, ki se mora prijaviti najmanj tri mesece pred zaključkom poslovnega leta;

b) z izključitvijo po načelstvu.

Načelstvo izključuje zadrugarja z večino prisotnih glasov. Uda lahko izključi, ako dela proti koristim zadruga, ako nasprotuje sklepom uprave, ako ne izvršuje združnih dolžnosti, če izvrši kak zločin, če živi razuzdano in končno, če se naknadno izvede okolnosti, radi katerih bi ne bil smel biti sprejet v zadrugo in kar pred sprejemom ni bilo znano. Izključeni se ob-

vesti s priporočenim pismom z navedbo vzroka izključitve.

c) S smrtjo zadrugarja, toda vse pravice in dolžnosti preidejo na njegove zakonite naslednike, če to sami žele in jih načelstvo sprejme za ude.

Ud, ki izstopi ali ki je izključen, nima pravice do združnega imetja, vendar pa ga veže § 254 trgovskega zakona.

Vplačani združni deleži se vračajo po preteku enega leta, računano od dne smrti zadrugarja, odnosno sklepa načelstva o izstopu, oziroma izključitvi.

VI.

Združno imetje.

§ 8.

Združno imetje obstaja iz:

- vpisnine;
- združnih deležev;
- rezervne glavnice;
- raznih skladov;
- daril, podpor in volil.

Vpisnina se šteje med dohodke zadruga za kritje ustanovnih in tekočih upravnih stroškov in se v nobenem primeru ne vrača.

Rezervne glavnice se lahko koristno uporabljajo za poslovanje zadruga, ne morejo se pa, kakor tudi ostalo združno imetje, deliti med zadrugarje niti nimajo izstopivši udje kakšnih pravic do rezervne glavnice. Z rezervno glavnico razpolaga načelstvo.

VII.

Združna uprava.

§ 9.

Zadrugo upravljajo:

- občni zbor;
- načelstvo;
- nadzorstvo.

VIII.

Občni zbor.

§ 10.

Redni letni občni zbor sklicuje v Ljubljani načelstvo najkasneje do konca junija vsakega leta, more ga pa sklicati tudi prej, čim so zaključeni združni računi.

Izredni občni zbor lahko sklicuje načelstvo po potrebi. Mora ga pa sklicati:

- če to zahteva nadzorstvo;
- če to zahteva deseti del vseh zadrugarjev;
- če sklene občni zbor, da se skliče nov občni zbor. V tem primeru se mora takoj določiti tudi dnevni red občnega zbora.

Kadar zahteva sklicanje občnega zbora členstvo samo, mora to storiti z vlogo na predsednika, v kateri se mora določiti tudi dnevni red občnega zbora.

Ako načelstvo tej zahtevi v roku osmih dni ne ugodí in ne skliče občnega zbora v enem mesecu, računajoč od dneva oddane zahteve za sklicanje občnega zbora, razpiše na predlog sklicateljev občni zbor pristojno sodišče. (Dalje prihodnjic.)

Iz naših krajev

Bodimo složni in zmagali bomo!

(Dopis iz Preloke v Beli Krajini.)

Tudi jaz prosim malo prostora v našem priljubljenem listu, katerega toplo priporočam vsem trpinom širom naše slovenske domovine in vsem, ki si v potu svojega obraza služijo svoj vsakdanji kruh. Današnji resni časi zahtevajo od nas, da smo bolj kot kdaj prej složni, ker le tako bomo dosegli to, kar si želimo: zboljšanje svojega življenjskega položaja. Ne sledimo tistim, ki nas skušajo z lepimi obljubami preslepiti; saj dobro vemo, da bomo imeli le to, kar si bomo sami ustvarili z delom svojih rok. Zato pozdravljam ustanovitev zadruga „Sloga“, ki hoče slovenskega kmeta in delavca gospodarsko dvigniti. Če ne bomo kmalu prišli do prave razsodnosti, se nam utegne zgoditi, da pridemo vsi skupaj na be-raško palico. Lanska suša nam je tu-kaj vse uničila in primanjkuje nam že vsakdanjega kruha. Od tistih pa, ki so nam lani zlate gradove obljubovali, ne vidimo sedaj nikogar, ki bi si ogledal našo revščino in po-manjkanje. Nikogar, ki bi uvidel, da so sedanje davščine za nas male kmete previsoke, cene našim kmečkim pridelkom pa tako sramotno nizke, da se nam obdelovanje zemlje sploh ne izplača več.

Spoznali smo, da je edina naša po-moč iz sedanje stiske kmečko-delav-ska sloga; zato se bomo tudi pri nas oklenili zadruga „Sloga“, ki na Hr-vatskem že tako uspešno deluje in kmetom pomaga.

I. M.

Iz Beltincev v Prekmurju

Pri nas se od časa do časa pojav-ljajo čudni agitatorji, ki begajo ne-uko ljudstvo in si usvajajo nekako nadoblast, češ, mi smo patentirani voditelji dr. Mačkovega gibanja za Prekmurje. Odklanjajo bivše somiš-ljenike Radičevega kmečkovega gibanja in hodijo čisto svoja pota, ki ne vo-dijo k ljudski skupnosti. Včasih po-stanejo nestrpni, ker se boje, da bi jih kdo ne prehitel ali celo odjedel mandata, za katerega mislijo, da ga imajo že v žepu. Toda danes ne gre za mandate, danes gre za to, da kmečko-delovno ljudstvo prav do-ume tisto politično misel, katero je pokojni Radič vse svoje življenje oznanjal in za katero je tudi padel: osamosvojitve kmeta in delavca, da bosta v človeški družbi tudi dejan-sko pomenila to, kar po svojem delu in po svojem številu predstavljata.

Nekateri med temi agitatorji misli-jo, da bodo ljudem bolj všeč, če se jim predstavljajo, da so upokojeni oficirji, v resnici so pa bili nekdanj Ljotičevci, ki so hoteli naš narod zapeljati v fašistične vode. Danes kmetje in delavci ne damo prav nič na različne šarže, ki jih je kdo kedaj imel, danes hočemo in zahtevamo od vsakogar poštenja, dobre volje za skupno delo in požrtvovalnosti. No-čemo takih ljudi, ki nam govore, da je treba ljudem dati denarja; saj vsi vemo, da nam denarja ne bo nihče dal, če si kmetje in delavci ne bomo sami pomagali na boljše. Obljub smo siti in tisti, ki bi radi kmečko ljud-stvo že spet z obljubami motili, naj ne hodijo okrog nas. Mi prav dobro razumemo pomen zadruga „Sloga“, ki hoče kmeta in delavca naučiti sa-mostojnega dela in samopomoči. Se-veda vemo pa tudi, da brez žrtvev

še noben narod in noben stan ni do-čakal boljših časov. Zato se bomo Prekmurci oklenili zadruga „Slo-ga“, ker vidimo, da nam govori res-nico.

Bodimo pametni in ne dajmo se zapeljati od takih čudakov, ki so vse svoje življenje prespali in ki nikoli niso v potu svojega obraza služili kruha. Ti ljudje hočejo le naše gla-sove ter so torej navadni koristilov-ci, zato jih odklanjamo. Hočemo po-štenih, požrtvovalnih, doslednih in delavnih voditeljev. Če pa bodo ti ljudje še naprej begali naše ljudstvo, javno proti njim nastopimo in tedaj naj si le sami sebi pripišejo nasledke.

Neubauer Janez.

Ali se res kaj brigade za delovno ljudstvo?

(Dopis iz Starega trga pri Ložu.)

V skrbi za ubogo življenje človek skoraj za vse drugo nima časa. Komaj ob nedeljah se utegne ozreti še po kaki duševni hrani. Je pač dandanes tako urejeno, da mora kmet dosti delati in ne utegne misliti. Če bi bolj mislil in kaj več preudaril, bi bilo zanj do-sti boljše. Seveda, nekaterim gospodom po-tem ne bi bilo tako dobro.

Izmed vseh krajev Slovenije so našo kotlino sankcije najbolj prizadele. Pri nas smo živeli vsi od gozda in skoraj ga ni med nami kmeta, ki bi lahko živel samo od zemlje. Tudi če bi je imel dovolj, bi slabo živel, ker je naša zemlja preveč trepežna, vrh tega pa še dostikrat poplavljen. Tako smo si morali vsi iskati zasluzka pri lesu, ta z de-lom v gozdu, drugi na žagah ali „fabrikah“, kakor pravimo parnim žagam, tretji z vož-njami. Za silo je šlo; odkar se je pa naša država kar na slepo in na ljubo ljudem, ki nam niso ne v peto ne v šesto, izrekla za sankcije, je žalostno. V gozdu ne poje več sekra, žage so utihle in ceste, kjer so se prej pomikale dolge vrste voz lesa, so praz-ne. Skladnice žaganic okoli fabrik so vi-deti kakor naselja. Toliko je robe pripravljene, kupcev pa nikjer in mi stradamo. Ali je potem čudno, da se je toliko ljudi strastno vrglo na tihotapstvo konj in volov v Italijo?

Res je tihotapstvo že nekateroga fanta v naši dolini stalo življenje, ali resnici na ljubo moram tudi povedati, da je dandanes tihotapstvo še edini vir dohodkov. Če letošnje zimo tega ne bi bilo, bi bili morali vsi obu-pati. Ta resnica ni lepa in tudi nič vesela, resnica je pa vendarle. Zato je zaman, če se nekateri gospodje spodtikajo nad moralnimi nasledki tihotapstva in nad pijančevanjem, ki se je s tihotapstvom razpaslo. Jaz tudi obsojam pitje in vse drugo, ampak, ljudje božji, pomislite, kdor dan za dnem prodaja svojo svobodo in svojo kožo, je pač druga-čen kakor ljudje, ki žive v miru in obilju. Naj le gospodje pri zeleni mizi tako ukre-nejo, da bo ljudstvo lahko s poštenim delom kaj zaslužilo, pa se kmalu vse popravi. Se-veda, nekaterim gospodom v naši dolini sploh ni prav, če kmet brez njihove ved-nosti kak groš ujame. Lahko postane preveč pogumen in svoboden ter se premalo zmeni za zamer. Tem gospodom je ljubši revež, ki za skorjo kruha pade na kolena in poljub-lja roko, ki ga tepe.

Ker les ne gre nikamor, se je jel naš kmet brigati tudi bolj za izdelovanje čajnega masla. S tem smo lani precej napredovali, ali samo maslo nas ne more rešiti. Zato željno čakamo, da ožive spet naši gozdi, naše žage in naše ceste in da nam slednjič vendarle spet les prinese kaj zasluzka.

In zdaj, ko sem vam popisal gospodarsko revščino, naj vam malo opišem še politične razmere. Kakor povsodi v Sloveniji, smo se tudi pri nas dolgo igrali klerikalce, lbe-ralce in potem še „samostojneže“. Zdaj so se ljudje menda te igre do dobra naveličali.

G. S.

Cena kmečkovega dela

(Dopis iz Škrilj pri Igu.)

Kako kmečko delo dandanes nima cene, vidimo tudi pri lesu. Pred šestimi leti so pri nas posekali cele partije gozdov. Tedaj so zaslužili tesači, ki so drevje podirali in tesali od kubičnega čevlja po 125 Din, v nekem primeru celo po 175 Din. Vozniki, ki so tra-me vozili z mesta, kjer so jih tesači obtesali, na lesno skladišče na Škofljici, so dobivali od kubičnega čevlja od 2 Din do 250 Din. Seveda je poleg teh tudi kmet, ki je stoječe hoje prodal, dobil še čeden denar.

Kako je pa danes? Les se sploh težko proda, in če kmet kaj proda, poseka, steše in zvozi sam. Zato pa dobi na Škofljici za kubični čevelj tramov po 2 Din. Torej ko-maj toliko, kolikor je pred šestimi leti dobil za samo vožnjo. Podirati in tesati mora za-stonj in les mora podariti.

Ali si tisti, ki imajo polna usta besed za kmeta in ki menijo, da kmet ne sme nikogar poslušati razen njih, kdaj izprašujejo vest zaradi takega ropanja? Ali kedaj pomislijo, kako naglo se bliža trenutek, ko bo kmet do golega slečen? Dvomim, ker bi sicer dru-gače govorili, pa tudi drugače delali ter ne špekulirali zgolj to, kako bi delovnega člo-veka obdržali v oblasti.

Šteblaj Nikolaj

Iz Predgrada pri Črnomlju

Pri nas se ljudje živahno vpisujejo v zadruga „Sloga“, ker so spoznali, da si kmet in delavec razen iz lastne moči ne bo mo-gel pribojevati tistih človeških pravic, ki mu gredo. Sicer je težko, ker nam vsem primanjkuje denarja; toda zavedamo se tu-di, da brez žrtvev še noben narod ni ničesar dosegel in da je treba tudi za osamosvojitve delovnega ljudstva doprinesati žrtve.

Da je gospodarska stiska dosegla že skrajne meje, nam dokazuje primer, ki se je zgodil dne 15. marca t. l. v Črnomlju, ko je davkarja nekemu kmetu zaradi davčnih zaostankov prodala tri glave goveje živin-cin to vse tri za 700 dinarjev. Tukaj se vidi, koliko bo kmetu pomagano, če se bo orga-niziral v „Sloga“ in če bodo tudi slovenski kmetje drug drugemu tako pomagali, ka-kor to delajo Hrvatje.

„Slovenec“ in „Domoljub“ pišeta precej proti bivšim diktatorskim režimom, kar bi bilo čisto v redu.

O vsem tem naj gospodje pri „Sloven-cu“ in „Domoljubu“ malo bolj razmišljajo, a ne, da dnevno blatijo naše slovensko kmečko-delavsko gibanje, ki se bojuje za osnovne pravice ter za politično in gospo-darsko osamosvojitve vseh Slovencev.

Zato le vkup vsi, ki ste zatirani in iz-koriščani, le v slogi in s požrtvovalnostjo dosežemo svoje pravice!

Josip Veber.

Odgovor napadenega govornika „Domoljubu“ z dne 3. t. m.

Zahvaljujem se somišljeniku-dopisniku, ki je prav za prav skoraj vse povedal, kar mi je bilo na srcu. Zato pripomnim zase še tole: Na nobenem zborovanju nisem rekel, da je ravno Krekovo združništvo slabo, ker vem, da Žerjavovo ali Kristanovo ni nič boljše. Organizatorji našega starega slovenskega združništva so hoteli z zadrugami ustvariti službe svojim agitatorjem in denarne vire svojim strankam. Tako so spravili združništvo, ki bi moralo temeljiti na medsebojni pomoči in delu zadrugarjev, v odvisnost za-družne birokracije, političnih strank in re-žimov ter raznih kapitalistov. In danes mo-rajo davkoplačevalci, ki niso zadrugniki, plačevati tudi za združne polome. Prever-

jen sem, da tako združništvo pač ni nobena dobrina, še manj pa rešitev na-roda, ali celo nedotakljiva narodna svetinja.

Pavel Kreutzer.

Drugi dopis iz Beltincev

Gospodje pri „Novinah“ se še zmerom ne morejo potolažiti, da smo tudi Slovenci sledili zgledu Hrvatov in osnovali svojo zadruga „Sloga“. Ne gre jim v glavo, da moreta slovenski kmet in delavec tudi brez njih kaj podvzeti in se otresti njihovega varuštva, ki bi ga radi vzeli za vso Slove-nijo v zakup. Zato škodoželjno pišejo, da je hotela imeti „Hrvatska Sloga“ zborovanje, katero je oblast prepovedala. Če ne berete našega lista, potem vam še posebej pove-mo, da mi nismo nobena hrvaška „Sloga“, ampak slovenska, ki dela v zavezništvu s Hrvatji, a je v svojem delu in organizaciji čisto samostojna in neodvisna. Pišete, da Hrvatje že jezero let iščejo sloge in da je še niso našli. Mi dobro vemo in ves svet tudi ve, da Hrvatje v obrambi svojih poli-tičnih in gospodarskih pravic niso bili še nikdar tako složni, kakor so ravno sedaj. Z izkoriščevalci ljudstva pa Hrvatje nikoli niso iskali sloge in je tudi Slovenci ne bomo. Gospodje, malo manj škodoželjnosti in ob-lastiželjnosti. Še se spominjamo časov, ko je tudi vaše organizacije oblast razpuščala in vam delo onemogočala. Takrat smo vsi po-šteni ljudje brez razlike svetovnega pre-pričanja delo tistih oblastnikov in diktator-jev obsojali. Zato pa, kar zahtevate zase, pustite tudi drugim, to je načelo demokracije in svobode. Tega ne pozabite in pometajte pred svojim pragom; nas pa pustite, da si svoj dom uredimo po svoji volji in potre-bah, ki nam jih čas nalaga. — R.

Višnja vas pri Celju

Tudi pri nas smo čutili ves čas, ko so bili na krmilu Živkovič, Srskič, Uzunović in Jevtič, kaka „dobrota“ je za kmeta in de-lavca režim integralnega jugoslovenstva s svojim centralističnim vladnim sistemom. Privedli so nas tako daleč, da smo danes na tleh vsi: posestniki, obrtniki in delavci. Pri petomajskih volitvah smo se odločili, da oddamo svoje glasove listi dr. Mačka, ker smo spredeli, da edino v zvezi s Hr-vati moremo izvajevati svoje slovenske pravice v skupni dr-žavi. Nov up je napolnil naša srca, ko je z našo pomočjo padel Jevtič in je prišla nova vlada, ki nam je obljubila takoj pri prevze-mu oblasti, da nam vrne politične svoboščine. Ustanovili so JRZ in ker smo ostali zvesti tisti politični liniji, ki smo jo zastopali dne 5. maja lanskega leta

G.

Somišljeniki

podprite naše kmečko-delavsko gibanje z rednim plačevanjem na-ročnine in nabi-ranjem novih na-ročnikov.

Nadaljevanje sestavka dr. Ivo Štepiharja je zaradi preobilice gradiva moralo izostati in ga nadaljujemo prihodnjic.